

JIM VAN DER MEER MOHR

Remacle en Harmanus Serin. Nieuwe biografische gegevens betreffende vader en zoon Serin

Over het leven van vader en zoon Serin is niet veel bekend. Beide kunstschilders werden in de literatuur lange tijd Jan genoemd, totdat in het begin van de twintigste eeuw de zoon met zijn juiste naam Harmanus Serin werd aangeduid.¹ De tot nu toe bekende biografische gegevens, zoals die in de voornaamste lexica staan, gaan allemaal terug op de *Nieuwe Schouburgh* van de min of meer contemporaine biograaf Johan van Gool (1685-1763).² Van Gool heeft echter, naar nu is gebleken, een foutieve geboorteplaats en jaar genoemd. Recent archiefonderzoek heeft een aantal feiten opgeleverd, waardoor niet alleen Harmanus Serin, maar ook diens vader Remacle Serin nu beter belicht kan worden.

Alvorens nader in te gaan op de recente archiefvondsten geef ik hier een beknopt overzicht van de literatuur over beide kunstenaars die tot nu toe is verschenen. Johan van Gool behandelt in zijn eerste deel van de *Nieuwe Schouburgh* vader en zoon Serin. De vader wordt vermeld als historie- en portretschilder in Gent en de zoon louter als portretschilder, die werkzaam was in Den Haag 'en elders'. Van Gool weet van de vader geen voornaam of geboorteplaats te melden en noemt de zoon Jan. Over vader Serin vermeldt Van Gool tevens dat hij in 1698 naar Den Haag gekomen is en aldaar zou zijn overleden. Zoon 'Jan' zou volgens Van Gool in 1678 in Gent zijn geboren en daarna in Den Haag als portretschilder werkzaam zijn geweest. Het grootste deel van de beschrijving heeft Van Gool aan het werk van de zoon gewijd. Pieter Terwesten meldt eveneens dat Jan Serin geboren was in Gent in 1678 en geeft als datum van overlijden 1764 of 1765.³

Vervolgens baseren diverse lexica uit de negentiende eeuw zich op deze gegevens.⁴ Kramm is in 1857 de eerste die vader en zoon apart behandelt, waarbij ook hij de zoon Jan noemt, maar dan met als toevoeging *de Oude*.⁵ Pas bij Wurzbach wordt de jonge Serin opgenomen met min of meer de correcte voornamen: Hermann Jan. Ook heeft Wurzbach Serins signatuur afgebeeld. Hij noemt de vader Jan Serin.⁶ Het eerste lexicon dat een vraagteken heeft gezet achter de geboorteplaats Gent van zowel vader Jan als zoon Harmen Jan Serin is de *Dictionnaire des Peintres Belges* uit 1995.⁷ In het lemma van Jan Serin wordt nu ook de kunstschilder Remacle Serin ten tonele gevoerd, die daar echter verder nauwelijks belicht wordt.

¹
Remacle Serin, *Portret van Angelica Cousin*, 1711, olieverf op doek, 135 x 107 cm. Kortrijk, Klooster van de zusters van Sint-Niklaas. Foto KIK/IRPA, Brussel.

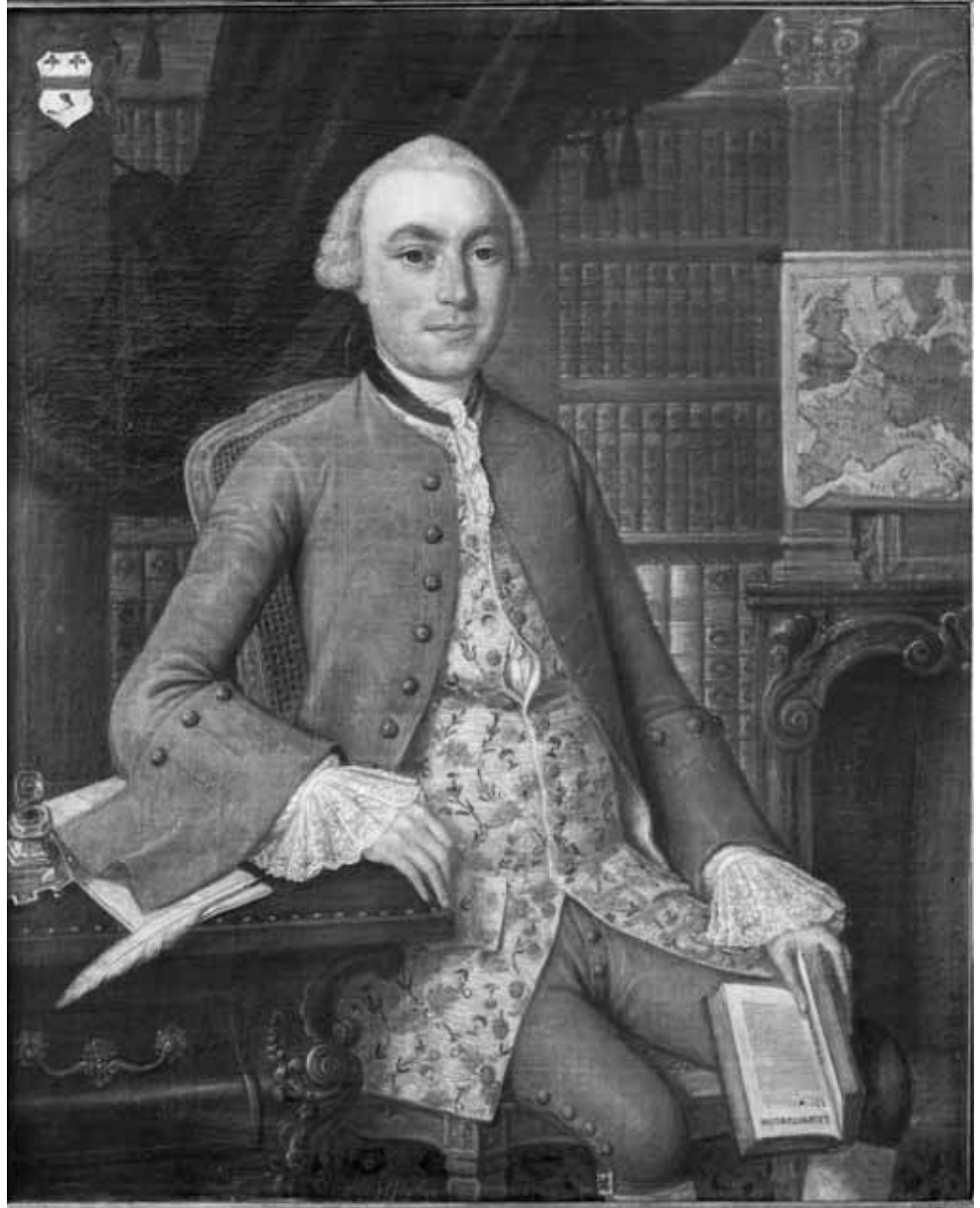

Wanneer Harmanus Serin zich Den Haag heeft gevestigd, is niet bekend. Wel komt hij reeds in het begin van de achttiende eeuw voor in documenten die worden bewaard in het Haags Gemeentearchief. De eerste vermelding is die van zijn huwelijk in 1706. In dat jaar is hij op 2 mei in de Hoogduitse Kerk getrouwd met Anna Margaretha Pauw.⁸ Uit dit huwelijk zijn acht kinderen geboren, die allen Rooms- Katholiek zijn gedoopt en waarvan er slechts vier nog in leven waren toen Anna Pauw in 1725 overleed.

In de huwelijksinschrijving staat dat Serin uit Antwerpen kwam. Nader onderzoek in het Felix Archief, het Stadsarchief van Antwerpen, heeft nu uitsluitsel gegeven over de exacte geboortedatum en -plaats van Serin. Op 4 juni 1677 is hij onder de namen Harmanus Josephus Serin gedoopt in de Antwerpse St. Jacobs Parochie als zoon van Remacle Serin en Suzanna Vermeeren.

In welk jaar Harmanus Serin is overleden was tot nu toe ook niet bekend. In ieder geval moet dat na 1755 zijn geweest, want tot dat moment zijn gedateerde portretten van zijn hand bekend.⁹ Uit recent onderzoek blijkt nu dat zijn overlijden op 27 februari

Harmanus Joseph Serin,
Portret van Jan Harmen Lohmann,
 1755, olieverf op doek,
 72,5 x 59 cm. Collectie RCE,
 Rijswijk. Foto RCE.

1756 is aangegeven.¹⁰ De door Pieter Terwesten voor het eerst genoemde sterfdatum ca. 1765 kan niet gestaafd worden in de Haagse archieven. In dat jaar is wel op 5 juni het overleden kind Hermanus Serrijn aangegeven, oud 14 dagen.¹¹ Deze jongen was wellicht een kleinzoon.

Dankzij deze inschrijving in het parochieregister in Antwerpen is nu ook de juiste naam van Harmanus' vader bekend geworden. Remacle Serin (ook wel Remakel en Remaccus genoemd) is eveneens in Antwerpen geboren en daar gedoopt in de St. Andries Parochie op 14 april 1647 als zoon van Antonius Scherri[n] en Margaretha Frenier.¹² Remacle Serin is op 25 augustus 1676 in de St. Andries Parochie gehuwd met Susanna Vermeeren (1652-?).¹³ Na het overlijden van Susana Vermeeren is Serin hertrouwd met de weduwe Catharina du Roi (1642-?).¹⁴ Van dit tweede huwelijk wordt melding gemaakt in een archiefstuk uit 1693 in het Felix Archief.¹⁵ Remacle Serin was eveneens kunstschilder en wordt in 1672-1673 vermeld in het Antwerpse St. Lucas gilde en in 1686 als meester in Doornik.¹⁶

Serin is volgens Van Gool in de leer geweest bij Erasmus Quellinus, wiens stijl hij nagevolgd zou hebben. Behalve als historieschilder zou hij ook actief geweest zijn als portretschilder. In de Abdijkerk van St. Martin in Doornik hebben zich volgens de lexica twee werken van zijn hand bevonden, te weten een *Hemelvaart van Maria* en *St. Maarten die zijn mantel deelt*. Deze kerk is echter tijdens de Franse Revolutie afgebroken.¹⁷ Ook zouden er volgens Van Gool in enkele kerken in Gent werken van hem zijn geweest.¹⁸ Van Remacle Serin is tot op heden nog slechts één schilderij bekend. Het betreft hier een gesigneerd en 1711 gedateerd portret van de kloosterzuster Angelica Cousin (1655-1716), dat zich in het Klooster van de zusters van Sint-Niklaas-Augustinessen te Kortrijk bevindt (afb. 1).¹⁹ Op dit portret is de al wat oudere non zittend in een stoel weergegeven, met in haar rechterhand een bijbeltje of liedboek.²⁰

Remacle Serin wordt door F.J. van den Branden niet behandeld in zijn *Geschiedenis van de Antwerpse Schilderschool* uit 1883. In het Felix Archief van Antwerpen worden echter wel de aantekeningen bewaard, die hij aan de hand van archiefstukken over deze kunstenaar heeft gemaakt.²¹ Hieruit blijkt dat hij 'kunstschilder en figuurschilder' was. Ook heeft Serin in ieder geval twee leerlingen gehad. In een notitie uit 1678 wordt Guillaume Verpoorten "als leerling voor 4 jaren" genoemd en Rombouts en Van Lerius vermelden uit 1672/1673 Carel Fievet.²² In het Haags Gemeentearchief is geen enkele vermelding van Jan of Remacle Serin te vinden. Of hij in Den Haag is geweest kan dus niet worden vastgesteld. Ook is nog niet bekend waar en wanneer hij is overleden. Gezien het feit dat Remacle Serin in 1711 nog een portret in Kortrijk heeft geschilderd lijkt het mij vooralsnog aannemelijker dat hij, als hij al in Den Haag is geweest, daarna terug is gegaan naar Antwerpen of Kortrijk.

SUMMARY

New biographical data on Remacle and Harmanus Serin

Not much was known about the lives and work of the Serins, father and son. In fact, up until the early twentieth century they were both called Jan in many lexicons. All the information we have can really be traced back to the account given by their near contemporary, the biographer Johan van Gool (1685-1763), who discusses both of them in his *Nieuwe Schouburgh*.

It is now clear to me from recent archival research that Van Gool was wrong about both the place and date of birth of the son, Harmanus Serin. He says that he was born in Ghent, but it was actually Antwerp. The Felix Archive there contains the 1677 record of his baptism, which also reveals that his father's forename was Remacle, as well as giving information about his mother. The date of Remacle's baptism could then be traced, and the archive also contained notes about his life.

Earlier research in the Hague City Archives had already yielded the names of Harmanus's wife and children, and supplementary investigations have now established his date of death.

NOTEN

- 1 Momenteel bereid ik een proefschrift voor over Harmanus Serin en de Haagse portretkunst van de eerste helft van de achttiende eeuw. Vooruitlopend daarop verschenen van mijn hand enkele artikelen over Serin: 'Hagenaar Serin portretteert West-Friese elite', *Historisch West-Friesland*, (2005), nr. 7, pp.14-16; 'De Haagse portretschilder Harmanus Serin', *Origine* 14 (2006), nr. 2, pp. 22-25; 'Onderzoek naar de kunstschilder Harmanus Serin (1677/78 - na 1755)', *De Nederlandsche Leeuw* 125 (2008), pp. 52-54; 'Onbekend wapen', *De Nederlandsche Leeuw* 128 (2011), p. 150; 'De predikanten Wigbold en Willem Muilman. Twee penningen naar prenten en schilderijen van Harmanus Serin', *De Beeldenaar* 36 (2012), nr.1, pp. 9-12.
- 2 Johan van Gool, *De Nieuwe Schouburgh der Nederlantsche kunstschilders en schilderessen*, Den Haag 1750, dl. I, pp. 423-426.
- 3 "Register of Aantekeeninge zo van de deekens, hoofdlyden en secretarissen der Kunst confreriekamer van Pictura sedert der zelver erectie in den Jaare 1656., als van de kunstschilders en schilderessen, mitsgaders steene beeldhouwers, graveerders etc., die sedert gemelde tijd dezelve meestergelden daaraan voldaan hebben door P. Terwesten, secretaris der confreriekamer. Anno 1776", pp. 63, 64. Haags Gemeentearchief (HGA), toegangsnummer 0164-01, nr. 24. Een fotokopie van dit manuscript is in de bibliotheek van het RKD.
- 4 R. van Eijnden, A. van der Willigen, *Geschiedenis der Vaderlandsche Schilderkunst sedert de helft der XVIII Eeuw*, Haarlem 1818, dl. II, pp. 11, 12; J.D. Fiorillo, *Geschichte der zeichnenden Künste in Deutschland und den vereinigten Niederlande*, Hannover 1818, dl. III, p. 313; J. Immerzeel, *De Levens en werken der hollandsche en Vlaamsche Kunstschilders, Beeldhouwers, Graveurs en Bouwmeesters van het begin der vijftiende eeuw tot heden*, Amsterdam 1842, pp. 86, 87; C.H. Balkema, *Biographie des peintres Flamands en Hollandais qui ont existé depuis Jean et Hubert van Eyck jusqu'à nos jours. Pour servir de guide aus peintres et aux amateurs de tableaux*, Gent 1844, p. 37.
- 5 Chr. Kramm, *De levens en werken der Hollandse en Vlaamsche kunstschilders, beeldhouwers, graveurs en bouwmeesters*, Amsterdam 1857, pp. 1511, 1512. Ook noemt hij ene Jan Serin de Jonge, die een zoon van Jan de Oude (lees: Harmanus) zou zijn. Voor Jan Serin de Jonge baseert Kramm zich op Fiorillo 1818 (noot 4). Wellicht is deze Jan/Johan identiek met Joannes Franciscus Serin, die op 22 juni 1712 is gedoopt in de Portugese Kerk in Den Haag als zoon van Harmanus Serin en Anna Pauw. Het is echter uit de archieven niet bekend of hij ook kunstschilder is geweest. Na Kramm neemt ook Nagler Serin op, terwijl hij weinig nieuws toevoegt. G.K. Nagler, *Neues allgemeines Künstler-Lexikon*, Linz 1911, dl. 18, pp. 290, 291.
- 6 A. von Wurzbach, *Niederländisches Künstler-Lexikon*, Wenen 1910, dl. II, pp. 617, 618. De navolgende lexica bieden ook weinig nieuws: Z.A., *Biographie Nationale publiée par L'Académie Royale des Sciences, des Lettres et des Beaux-Arts*, Brussel 1914-1920, dl. 21, p. 225; U. Thieme en F. Becker, *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, Leipzig, 1936, dl. XXX, p. 513; E. Bénézit, *Dictionnaire critique et documentaire des peintres, sculpteurs, dessinateurs et graveurs*; Parijs 1976, 9e editie, dl. 9, p. 531.
- 7 Bernadette Bodson in: *Le Dictionnaire des Peintres Belges du XIVe siècle à nos jours*, Brussel 1995, dl. 2, p. 895.
- 8 HGA, DTB beheersnr. 377, inv.nr. 295, folio 125v. In de klappers op de DTB registers staat van Pauw dat zij uit Deventer komt. Van deze Anna Margaretha Pauw zijn in Deventer echter geen gegevens bekend met betrekking tot ouders, geboorte en doop (mededeling per email M. Prudon, d.d. 11 juli 2005). Bij lezing van het oorspronkelijke kerkregister in het HGA bleek mij dat er mogelijk Dordt [Dordrecht] staat. Daar is op 17-6-1676 wel ene Margaretha Pauw geboren als dochter van Gerard en Sophia Braconier (DTB Dordrecht, digitale versie nr. 2416). In 1725 waren de volgende kinderen nog in leven: Jacobus Anthonius, ged. 13-06-1708; Joannes Fredericus, ged. 22-06-1712; Leonardus Josephus, ged. 15-01-1714 en Maria Hyacintha Antonia ged. 12-10-1720.
- 9 Uit 1755 zijn mij tot op heden drie gedateerde portretten bekend: 1. *Portret van Jan Harmen Lobman*, olieverf op doek, 72,5 x 59 cm; coll. Rijksdienst Cultureel Erfgoed, Rijswijk, inv.nr. C 2060 (zie afb.2); 2. en 3. het paar *portretten van het echtpaar Van Son-Stipel*, beiden olieverf op doek, resp. 91 x 72 cm en 90 x 71,5 cm; deze twee stukken bevinden zich in een particuliere collectie in Nederland.
- 10 HGA, DTB beheersnr. 321, p. 69 'Hermanus Surin, oud 80 j. 4^e kl. doodsoorzaak: verval van levensgeesten. f 3 impost voor begraven betaald.' Begraven op Eikenduinen, evenals zijn echtgenote, 'den 27:3 3 gulde hermanus Súrijn' (HGA kerkelijk register beheersnr. 377, inv.nr. 369). Deze Surin / Súrijn is naar mijn mening zonder twijfel Hermanus Serin; dat de opgave van de leeftijd niet juist is kan heel goed een gevolg zijn van een terloopse opmerking van de aangever in de zin van 'hij was ongeveer 80 jaar'; de aangever hoeft immers geen bloedverwant geweest te zijn.
- 11 HGA, DTB beheersnr. 321, folio 63 vs.; vermelding: "14 dagen stuipen".
- 12 Met dank aan Dr. M.J. Bok, die mij heeft geholpen bij het transcriberen van de doopvermelding.
- 13 De datum van overlijden van S. Vermeeren is door mij niet terug gevonden in het Felix Archief.
- 14 In het Felix Archief Antwerpen heb ik geen datum van het tweede huwelijk kunnen vinden, noch de overlijdensdatum van Catharina du Roi.
- 15 Akte d.d. 14-08-1693 in een Antwerps requestboek van 1692-1693, folio 200, 201 (Felix Archief Antwerpen, inv.nr. PK#781).
- 16 Bodson 1995 (noot 7), p. 895.
- 17 Mededeling per email van L. Dubuisson, historicus te Doornik, d.d. 27-08-2009. Bodson 1995 (noot 7) stelt dat deze werken er nog zijn.
- 18 De goede database van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium bevat helaas

geen vermeldingen van deze stukken. Daarnaast heb ik ook in diverse monumentenboeken geen vermeldingen van deze schilderijen kunnen vinden.

- 19 Olieverf op doek, 135 x 107 cm, l.o. gesigneerd en gedateerd: R. Serin fecit 1711.
- 20 Het zou zeer verleidelijk zijn om hier een recent ontdekt schilderij in het Rijksmuseum Het Catharijneconvent te Utrecht, een *Lactatio Bernardis* voorstellende, aan Remacle Serin toe te schrijven. Dit schilderij draagt een valse signatuur van Harmanus Serin en is naar mijn mening in ieder geval niet van diens hand. Vooralsnog zijn er echter onvoldoende aanwijzingen om dit stuk aan Remacle Serin toe te schrijven. Olieverf op doek, 48,5 x 37,5 cm, vals gesigneerd op tafelpoot m.o.: HARM. [streepje boven M], S.F. Coll. Rijksmuseum Het Catharijneconvent, Utrecht, inv.nr. StCCsOOO57. Dit schilderij maakte deel uit van de museumcollectie van de Paulusabdij te Oosterhout en is in 2009 met deze collectie overgegaan naar het Catharijneconvent. De signatuur is door mij met behulp van een uv lamp bestudeerd op 26-10-2009. De hele signatuur lichtte toen op. Na een latere toets door een restaurator van het museum bleek dat de "aangebrachte vernislaag – met daarover heen de signatuur – 20/40 jaar oud is." Mededeling per email drs. M. de Beyer, conservator Catharijneconvent d.d. 21-12-2009.
- 21 Deze aantekeningen zijn in fotokopieform gebundeld en in te zien op de studiezaal van het Felix Archief te Antwerpen, inv.nr. PK3579.
- 22 Ph. Rombouts en Th. van Leries, *De Liggeren en andere Historische Archieven der Antwerpsche Sint Lucasgilde*, Den Haag 1872, dl. 2, p. 424. Voorts wordt R. Serin in diverse stukken genoemd in: E. Duverger, *Antwerpse kunstinventarissen uit de zeventiende eeuw*, Brussel 1984-, dl. 9 (1997), pp. 488-489, nr. 3033; dl. 10 (1999), pp. 9-10, nr. 3052; dl. 11 (2001), pp. 141-142, nr. 3565; p. 382, nr. 37.